

Robert Sheckley
OMEGA

Mokslinis fantastinis romanas ir apsakymai

Kitados jis žinojo savo vardą bei pavardę, tačiau nūnai yra tik 402-asis - bevardis žmogus be praeities, išmestas Omegos planetoje, kurion tremiami visi Žemės nusikaltėliai. 402-ojo likimas aiškus - jis bus nudėtas pirmąją dieną, vėliausiai - antrąją. Nebent... nebent jam pačiam pavyks tapti Žudikų ar Nuodytojų gildijos nariu...

"Robert Sheckley - viena ryškiausių šiuolaikinės fantastikos žvaigždžių."

Booklist

Iš anglų kalbos vertė JONAS BULOVAS
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
309 tomas. Serija įkurta 1990m.

Robert Sheckley - STATUS CIVILISATION
New York, Ace books, 1969

Copyright © by Robert Sheckley, 1961

Cover art copyright © by Stephen Youll, 1994

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2004
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Turiny

KETURIOS STICHIJOS

KYLA VĒJAS

INFEKUOTASIS

PAGIRIOS

OMEGA

Pastabos

KETURIOS STICHIJOS

Elisteris Kromptonas buvo standartas, ir šitai jį patį nuolat trikdė. Bet ką padarysi? Nori ar ne, bet jis monolitinis, vientisas žmogus, kurio norus nesunku nuspėti, o baimės akivaizdžios visiems ir kiekvienam. Tačiau blogiausia buvo tai, kad ir jo išvaizda visiškai atitiko charakterį.

Jis buvo vidutinio ūgio, liguistai liesas, smailos nosies, jo lūpos visuomet buvo suspaustos, virš kaktos jau ėmė lįsti nemenka plikė, o už storų jo akinių linzių slėpėsi pavandenijusios, blausios akys; jo veidą dengė reta augmenija.

Žodžiu, Kromptonas atrodė kaip klerkas. Jis ir buvo klerkas.

Vos pažvelgęs į jį pasakys: na ir tipas - smulkmeniškias, punktualus, atsargus, nervingas, puritoniškų pažiūrų, kerštingas, užguitas, apdairus ir santūrus. Dickensas jį būtų pavaizdavęs kaip perdėtai save susireikšminusį žmogų, kuris užsirioglinęs ant aukštos kėdės amžinai tūno kontoroje ir dulkinuose metraščiuose krebždena kokios nors senos respektabilios firmos istoriją.

XIII amžiaus gydytojas Kromptone išvelgtų vieno iš keturių temperamentų, kurie atitinka pagrindinių stichijų savybes, įsikūnijimą, o būtent: melancholišką Vandens ženklą temperamentą. Viso to priežastis - šaltos, sausos, juodos tulžies perteklius, kuri gimdo niurzgumą ir uždarumą.

Negana to, patsai Kromptonas galėtų tapti Lombrozo(1) ir Krečmerio(2) teorijų teisingumo įrodymu, įspėjančia alegorija, katalikybės hiperbole ir liūdna žmonijos karikatūra.

Ir vėlgi blogiausia, kad Kromptonas absoliučiai suvokė visą savo natūros amorfiškumą, silpnumą, trivialumą, ir šitai suvokdamas piktinosi, bet nieko negalėjo pakeisti, tiktai neapkentė didžiai gerbiamų daktarų, kurie jį tokį padarė.

Kromptonas pavydžiai stebėjo jį supančius žmones su jų masinamai prieštariniais ir sudėtingais charakteriais, žmones, besipriešinančius toms banalybėms, kurias mėgina jiems primesti visuomenė. Jis matė anaipol ne geraširdes prostitutės; žiaurumo neapkenčiančius jaunesnius karininkus; niekuomet išmaldos nedavusius turtuolius; jis sutikdavo airių, kurie negalėjo pa-

kęsti muštynių; graikų, kurie niekuomet nebuvo matę laivų; prancūzų, kurie veikdavo be jokių išskaičiavimų ir logikos. Atrodė, didžiuma žmonių gyvena nuostabų, ryškų, kupiną netikėtumų gyvenimą, tai pratrūkdami netikėta aistra, tai pavidami į keistą tylą, elgiasi prieštaraudami savo pačių žodžiams, išsižadėdami savo pačių argumentų ir tokiu būdu klaidindami psichologus bei sociologus, stumdami į neviltį psichoanalitikus.

Tačiau daktarai, siekdami išsaugoti protą, savo laiku iš Kromptono visą šį dvasinį turtą atėmė, ir tokia prabanga jam buvo nepasiekiamo.

Visą savo gyvenimą diena iš dienos lygiai devintą ryto Kromptonas nenukrypstamai metodiškai it robotas nusigaudavo iki savo stalo. Penktą popiet jis jau tvarkingai sudėdavo buhalterines knygas ir grįždavo į savo kambarėlį. Čia suvalgydavo neskanią, bet naudingą sveikatai vakarienę, sudėliodavo tris pasiansus, išspręsdavo kryžiažodį ir guldavosi į savo siaurą lovą. Kiekvieno šeštadienio vakarą, prasibrovęs pro lengvabūdiškų, linksmų paauglių grūstį, Kromptonas žiūrėjo kiną. Sekmadieniais ir švenčių dienomis Kromptonas

studijavo Euklido geometriją, kadangi tikėjo tobulinimusi. O sykį per mėnesį Kromptonas prisėlindavo prie spaudos kiosko ir pirkdavo nepadoraus turinio žurnalą. Savo kambario vienatvėje jis godžiai jį prarydavo, o paskui savižudiškoje ekstazėje draskydavo neapkenčiamą žurnalą į smulkias skiauteles.

Kromptonas, suprantama, žinojo, kad daktarai jį pavertė standartu jo paties labui, ir stengėsi su tuo susitaikyti. Kurį laiką jis palaikė santykius su panašiais į save, lėkštomis ir smulkiomis, centimetro gylio asmenybėmis. Bet visi jie labai gerai apie save galvojo ir patenkinti manieringai mėgavosi savo inertišku. Tokie jie buvo iš prigimties, kitaip nei Kromptonas, kurį daktarai perdirbo vienuolikos metų. Jis netruko suprasti, jog aplinkiniai tokių kaip jis, o ir jo paties, tiesiog negali pakęsti.

Jis visomis pastangomis stengėsi išsiveržti iš slegiančio savo natūros ribotumo. Vienu metu netgi rimtai svarstė apie emigravimą į Venerą arba Marsą, tačiau nieko taip ir nesiėmė. Kartą kreipėsi į Niujorko Pažinčių agentūrą, ir ji surengė

jam pasimatymą. Kromptonas keliavo į susitikimą su savo nepažįstama mylimąja prie Žemojo Jupiterio teatro, įsikišęs į atlapo kilpą baltą gvazdiką. Tačiau per kvartalą iki teatro jį apėmė toks virpulys, kad buvo priverstas parskubėti atgal į namus. Tą vakarą, idant bent kiek atgautų pusiausvyrą, jis išsprendė šešis kryžiažodžius ir sudėliojo devynis pasiansus. Tačiau netgi šis sukrėtimas buvo trumpalaikis.

Nepaisant visų pastangų, Kromptonas galėjo veikti tikrai ribojamas siaurų savo charakterio rėmų. Jo pyktis prieš save ir garbiuosius daktarus augo, atitinkamai didėjo ir jo troškimas pasikeisti. Bet pasiekti nuostabią žmogiškųjų galimybių įvairovę, vidinius prieštaravimus, aistras - žodžiu, visa ką žmogiška - Kromptonas galėjo tik vieninteliu keliu. Ir dėl to jis gyveno, dirbo ir laukė, kol pagaliau jam sukako trisdešimt penkeri metai. Tikrai tokio amžiaus, pagal federacinį įstatymą žmogus įgydavo teisę į Asmens Reintegraciją.

Kitą dieną po šios žymios datos Kromptonas išėjo iš darbo, pasiėmė sunkiu prakaitu uždirbtas santaupas - septyniolikos metų triūso rezultata -

ir nuvyko pas savąjį daktarą, tvirtai nusprendęs susigrąžinti tai, kas savo laiku buvo iš jo atimta.

Senasis daktaras Berengeris nusivedė Kromptoną į savo kabinetą, pasodino į patogų krėslą ir paklausė:

- Na, vaicine, senokai tavęs nemačiau, kaip reikalai?

- Labai prasti, - atsakė Kromptonas.

- Kas tave neramina?

- Aš pats, - atsakė Kromptonas.

- Aha, - pratarė senasis daktaras, įdėmiai įsižiūrėdamas į Kromptono tipišką klerko veidą. - Jautiesi šiek tiek ribojamas, a?

- Ribojamas - ne visai tikslus žodis, - įtemptai paprieštaravo Kromptonas. - Esu mašina, robotas, niekas...

- Na, na, - pasakė daktaras Berengeris. - Esu tikras, kad ne viskas taip jau blogai. Prisitaikyti reikia laiko...

- Mane vemt verčia nuo savęs paties, - ryžtingai pareiškė Kromptonas. - Man būtina Reintegracija.

Daktaro veide atsispindėjo abejonė.

- Be to, - toliau guodėsi Kromptonas, - man jau trisdešimt penkeri. Pagal federacinį įstatymą turiu teisę į Reintegraciją.

- Turi, - sutiko daktaras Berengeris. - Bet kaip draugas, kaip gydytojas primygtinai tau patariu, Elisteri, to nedaryti.

- Kodėl?

Senasis daktaras atsiduso ir sudėjo delnus piramide.

- Šitai pavojinga tau pačiam. Labai pavojinga. Tai gali būti lemtingas žingsnis.

- Tačiau nors vieną šansą vis dėlto turiu ar ne?

- Beveik ne.

- Tuomet reikalauju realizuoti mano teisę į Reintegraciją.

Daktaras vėl atsiduso, priėjo prie savo kartotekos ir ištraukė storą ligos istoriją.

- Na ką gi, pasižiūrėsime į tavo atvejį, - tarė jis.

Elisteris Kromptonas gimė Amundsvilyje, Merės Berd Žemėje Antarktidoje, jo tėvai buvo Lili ir Be-

sis Kromptonai. Tėvas dirbo techniką Škotijos plutonio kasyklose, motina ne visą darbo dieną surinkinėjo tranzistorius vienoje nedidelėje radijo gamyklėlėje. Užregistruotas pakankamai normalus abiejų protinis ir fizinis išsivystymas. Visi mažojo Elisterio vystimosi požymiai po gimimo buvo puikūs.

Pirmus devynerius gyvenimo metus Elisteris augo kaip visais atžvilgiais normalus vaikas, jeigu neimsime dėmėti šio tokio niūrumo; tačiau vaikai neretai būna paniurę. Šiaip jau Elisteris buvo smalsus, guvus, mylintis, geraširdis vaikas, o intelektualumu gerokai lenkė savo bendraamžius. Kai jam sukako dešimt metų, niūrumas pastebimai padidėjo. Kartais vaikas ištisomis valandomis sėdėdavo savo kėdėje, spitrijo į tuštumą ir sykiomis netgi nereaguodavo šaukiamas vardu.

Šie "užkerėti laikotarpiai" kartodavosi vis dažniau ir darėsi intensyvesni. Berniukas tapo nervingas - vietinis daktaras išrašė raminamųjų. Kartą, kai Elisteriui buvo dešimt metų ir septyni mėnesiai, jis be aiškios priežasties trenkė mažai mergaitei. Toji pradėjo klykti - jis mėgino ją už-

dusinti. Supratęs, jog nepajėgs, pakėlė mokyklinį vadovėlį, kuo rimčiausiai ketindamas juo perskelti mergaitei galvą. Kažkoks suaugusysis nutempė besispardantį ir klykiantį Elisterį šalin.. Mergaitei buvo sukrėstos smegenys, ir ji mažne metus praleido ligoninėje.

Kai Elisterį klausinėjo apie šį incidentą, jis tvirtino nieko tokio nedaręs. Galbūt tai kieno nors kito darbas. Esą jis niekuomet niekam nesuteiktų skausmo, o ką jau kabėti apie šią mažytę mergaitę, kurią jis labai mylėjo. Tolesnis klausinėjimas tiktai sukėlė Elisteriui sąstingį, kuris truko penkias dienas.

Jeigu anuomet kas nors būtų sugebėjęs visame šioje istorijoje išvelgti virusinės šizofrenijos simptomus, Elisterį dar buvo galima išgelbėti. Taisant teisingą gydymą, būdavo nesunkiai išgydomi netgi labai jauni šia liga susirgę ligoniai.

Vidurinėje zonoje virusinė šizofrenija buvo paplitusi jau daugelį amžių, ir pasitaikė atvejų, kai ji įgaudavo tikros epidemijos mastą, pavyzdžiui, kaip klasikinis pamišimas dėl šokių viduramžiais. Imunologija prieš šį virusą vakcinuos kol kas nera-

do. Todėl, kol dar šizoidiniai komponentai nesunkiai pasiduodavo, paprastai buvo nedelsiant atliekamas Visiškas Atskyrimas; paskui būdavo su-
randama ir išsaugoma organizme dominuojanti
asmenybė, o likusieji komponentai Mikltono Pro-
jektoriumi būdavo patalpinami į inertinę Diurjerio
Kūnų medžiagą.

Diurjerio Kūnai - tai androidai, numatyti ketu-
riasdešimties metų egzistencijai. Jie, žinoma, ne-
gyvybingi. Tačiau federatyvinis įstatymas leido
asmenybės Reintegraciją, kai jai sukakdavo tris-
dešimt penkeri metai. Diurjerio Kūnuose besivys-
čiusieji šizoidai dominuojančios asmenybės nuo-
žiūra galėjo grįžti į pradinį kūną ir protą, kur tiks-
liai pagal prognozę įvykdavo Reintegracija ir vi-
siškas susiliejimas...

Bet šitai pavykdavo, jeigu Atskyrimas būdavo
atliktas laiku.

Gi mažame, atkampiam Amundsvilyje vietinis
gydytojas terapeutas puikiausiai susidorodavo su
nušalimais, snieginiu apakimu, vėžiu, spiraline
melancholija ir kitais įprastais šaltųjų pietų susir-
gimais, bet nieko neišmanė apie vidurinės zonos

ligas.

Elisterį paguldė į miesto ligoninę tyrimams.

Per pirmą savaitę jis buvo paniuręs, drovus ir jautėsi tarsi nesavame kailyje, tik retsykais prasiverždavo ankstesnis jo nerūpestingumas. Kitą savaitę jis ėmė rodyti audringą prisirišimą prie jį prižiūrinčios slaugės, kuri savo ruožtu jį mylėjo visa širdimi ir vadino žaviu vaikučiu. Atrodė, dėl šios teigiamos įtakos Elisteris vėl taps pačiu savimi.

Trisdešimtą savo buvimo ligoninėje dieną Elisteris išvagojo slaugės veidą sudaužyta stikline, paskui desperatiškai bandė persirėžti sau gerklę. Kai jį hospitalizavo užgydyti žaizdas, prasidėjo katalepsija, kurią gydytojas palaikė paprasčiausiu šoku. Elisteriui paskyrė ramybę ir tylą, o esamomis aplinkybėmis jam tai buvo pats blogiausias dalykas.....

Pastabos

- 1) Čezarė Lombrozas (*Lombroso*), XIXa. italų teismo psichiatras, kriminologijos antropologinės mokyklos pradininkas, teigęs, kad egzistuoja įgimto nusikaltėlio tipas.
- 2) Ernestas Krečmeris (*Kretschmer*), XXa. vokiečių psichiatras, populiarios kūno konstitucijų klasifikacijos autorius; su fizinės sandaros tipu siejo charakterį.
- 3) Turimas omeny R.L.Stivensono (*Stevenson, 1850-1894*) romanas apie sudvejintą asmenybę "Keista daktaro Džekilio ir pono Haido istorija" (1886).